

ANALIZA IN PRIMERJAVA KVALIFIKACIJ PIU

Kvalifikacije PIU morajo biti ustrezne na nacionalni in lokalni ravni, hkrati pa omogočati mednarodno primerljivost

Pritisk na evropske sisteme izobraževanja in usposabljanja se v zadnjih letih povečuje, tehnološki in demografski trendi pa spreminjajo povpraševanje po znanjih in spretnostih ter kvalifikacijah, zaradi česar je vseživljenjsko učenje nujno tako za posameznike kot za države. Ponudba poklicnega izobraževanja in usposabljanja (PIU) se mora odzivati na hitro spreminjajoče se potrebe trga dela in ponudbo kvalifikacij uskladiti s povpraševanjem po znanjih in spretnostih. Izboljšanje kakovosti, ustreznosti in prožnosti PIU je zato v središču evropskega okvira politike PIU za obdobje 2021–2025, ki poudarja pomen mednarodnega sodelovanja, mobilnosti učencev in delavcev ter priznavanja učnih izidov ⁽¹⁾.

Da bi podprli izvajanje politik, ki krepijo preglednost in primerljivost kvalifikacij med državami, je center Cedefop izvedel študijo o metodah za analizo in primerjavo profila in vsebine kvalifikacij PIU; te se namreč še vedno močno razlikujejo med evropskimi državami ⁽²⁾. V tem obvestilu sta opisana dva glavna obravnavana cilja ter opredeljene rešitve in njihove posledice za raziskovalce in oblikovalce politik.

CILJI

1. Boljša primerjava kvalifikacij PIU

Kvalifikacije PIU običajno oblikujejo državni organi, ki se v glavnem odzivajo na nacionalne in regionalne potrebe svoje države. To omogoča neposreden dialog med uporabniki in izvajalci kvalifikacij, s čimer se

⁽¹⁾ Sedanji okvir politike PIU EU je v osnovi opredeljen v prenovljenem programu znanj in spretnosti za Evropo, priporočilu Sveta o poklicnem izobraževanju in usposabljanju (ki je prvi tovrstni dokument) in izjavi iz Osnabrücka, s katero so se ministri, pristojni za PIU iz držav članic EU, držav kandidatk, držav EGP-EFTA, evropski socialni partnerji in Evropska komisija dogovorili o novem sklopu ukrepov politike, ki bodo dopolnili in uveljavili vizijo ter strateške cilje iz priporočila Sveta o poklicnem izobraževanju in usposabljanju.

⁽²⁾ **Profil:** struktura in obseg kvalifikacije; **vsebina:** analitični opis različnih delov, ki tvorijo celotno kvalifikacijo. V 10 državah (AT, BG, DK, FI, FR, IE, LT, NL, ES, UK) je bila izvedena študija za opredelitev možnih načinov za analizo in primerjavo kvalifikacij ter njihovo praktično uporabo. (Cedefop, 2021, v pripravi).

zagotovi splošna ustreznost usposabljanja. Vendar tak pristop v zadnjem času zaradi obsežnih tehnoloških sprememb ter vse bolj globaliziranih trgov dela in dobavnih verig ni najbolj ustrezen. Znanja in spretnosti ter kompetence, ki se sicer uporabljajo na lokalni ravni, vse bolj oblikujejo globalni trendi, povečujejo pa se tudi zahteve po večji primerljivosti vsebine programov in kvalifikacij PIU ⁽³⁾. Študija centra Cedefop obravnava izzive, ki jih predstavljajo neskladja med lokalnimi potrebami in globalnimi zahtevami, ter odpira možnosti za razpravo na politični ravni.

2. Boljši pretok povratnih informacij med trgov dela in PIU

Cedefop je v zadnjih nekaj letih razvil svojo zmogljivost zbiranja podatkov o znanjih in spretnostih z **analizo prostih delovnih mest na spletu**, ki omogoča hitro pridobivanje podrobnih informacij o trendih na trgu dela in nastajajočih potrebah evropskih podjetij po znanjih in spretnostih. Hkrati je Cedefop preučil ponudbo znanja, spretnosti in kompetenc ter napovedal

⁽³⁾ Kot kažejo tekmovanja v znanjih in spretnostih, kot sta EuroSkills in WorldSkills, ima PIU skupno jedro znanj in spretnosti ter kompetenc ter je na mednarodni ravni vsekakor primerljivo. Metodološko delo centra Cedefop na tem področju poteka v tesnem dialogu z organizacijo WorldSkills.

verjeten prihodnji razvoj sistemov PIU, ki se soočajo z novimi izzivi in zahtevami.

OKVIR 1: UČNI IZIDI IN OPISI KVALIFIKACIJ

S pomočjo učnih izidov je mogoče razčleniti kvalifikacije, ki se lahko uporabijo v različnih nacionalnih okvirih. Deležnikom iz različnih držav zagotavljajo skupno platformo za pregled in obnovitev kvalifikacij. Na podlagi učnih izidov bolje razumemo vsebino kvalifikacij, zato jih lahko umerimo in usmerjamo tako, da ljudem omogočijo dostop do trgov dela in nadaljnega učenja doma in v tujini, pri čemer lahko „svoje kvalifikacije vzamejo s seboj“.

Pri analizi in primerjavi učnih izidov razlikujemo med predvidenimi in pridobljenimi rezultati, kar denimo delodajalcu omogoča primerjavo ciljev, ki so jih določili razvijalci kvalifikacij, z dejanskim praktičnim znanjem osebe.

Namere, izražene v učnih načrtih, je treba vedno uresničiti z učenjem in na koncu praktično preskusiti na delovnem mestu. Ugotavljanje vrzeli med predvidenimi in pridobljenimi učnimi izidi je ključnega pomena za boljše usklajevanje kvalifikacij z dejanskimi potrebami trga dela. Ta prizadevanja bodo morala biti stalna, saj se potrebe hitro spreminjajo in se je nanje treba sproti odzivati.

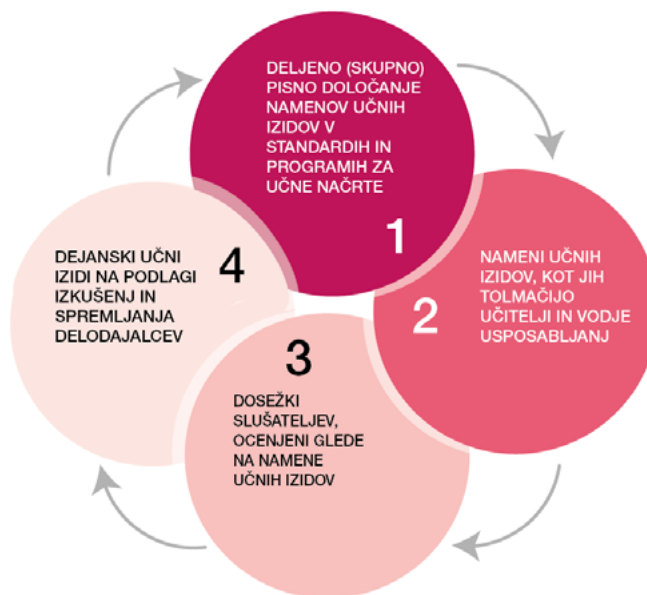
Vir: Cedefop (v pripravi).

Za dobro upravljanje in zagotavljanje kakovosti PIU so potrebni trdni mehanizmi za povratne informacije med ponudniki PIU ter deležniki na trgu dela. Čeprav je bilo za optimizacijo usklajenosti med potrebami po PIU in ponudbo PIU storjeno že veliko, bi se na ravni enotnih kvalifikacij/programov lahko zagotovile bolj ciljno usmerjene in natančne povratne informacije. Z bolj sistematičnim dialogom med izvajalci PIU ter akterji na trgu dela na tem področju bi lahko pripomogli k zagotavljanju, da:

- učni izidi, izraženi v učnih načrtih, natančno odražajo potrebe trga dela;
- se namere ponudnikov PIU pretvorijo v sledljiva individualna znanja in spretnosti diplomantov PIU;
- ponudniki PIU prejmejo povratne informacije o izkušnjah z diplomanti na delovnem mestu.

Delo centra Cedefop v zvezi z analizo in primerjavo kvalifikacij PIU neposredno podpira tak povratni tok informacij, pri čemer predlaga načine za zbiranje mnenj akterjev na trgu dela glede ustreznosti kvalifikacij za namen, da spodbuja boljše razumevanje razmerja med učnimi izidi, ki jih predvidevajo sistemi PIU, in dejanskimi rezultati, ki se pokažejo na trgih dela.

SLIKA 1. KROG POVRATNIH INFORMACIJ

Vir: Cedefop (v pripravi).

NATANČNO RAZUMEVANJE KVALIFIKACIJ PIU

Za razumevanje profila in vsebine kvalifikacij je treba zajeti njihove namene in način, kako se ti nameni izražajo prek učnih rezultatov ⁽⁴⁾. Ta pristop podpira primerjavo kvalifikacij za vzajemno učenje in prizadevanja za odpravo vrzeli povratnih informacij. Oboje zahteva poglobljeno analizo učnih izidov, ki so osnova za kvalifikacije.

Kombinirano evidentiranje prenosljivih znanj in spretnosti, navedenih za poklica tehnik IT in pomočnik v zdravstvenem varstvu, ki je bilo opravljeno v 10 državah, jasno kaže, da imajo kvalifikacije teh držav precejšnje število enakih znanj in spretnosti ter kompetenc. To dokazuje, da kvalifikacije PIU iz različnih držav obravnavajo približno enake potrebe po znanjih in spretnostih. Hkrati je primerjava razkrila precejšnje razlike v načinu, kako države opisujejo ta prenosljiva znanja in spretnosti. V opisih so največkrat poudarjeni učni izidi, kot sta „interakcija z ljudmi“ in „upoštevanje varnostnih ukrepov pri delovnih praksah“, le nekaj pa jih navaja „izražanje radovednosti“ ali „tuje jezike“.

Razlike med državami so bile tudi v načinu obravnavanja znanj in spretnosti, specifičnih za posamezen poklic. Medtem ko imajo nekatere podrobne in dolge sezname tehničnih znanj in spretnosti, ki jih je treba obvladati, druge navajajo širša poklicna in tehnična znanja in spretnosti, pri čemer slednji pristop temelji na konceptu neizogibnosti tehničnih sprememb, ki jih ni mogoče natančno napovedati. Primerjava desetih držav kaže na potrebo po uravnoteženju poklicnih in

⁽⁴⁾ Glej okvir 1.

prenosljivih znanj in spretnosti ter na težave pri tem, nakazuje pa tudi, kako lahko različni nacionalni pristopi podprejo prihodnji razvoj.

Cedefop ugotavlja, da je potreben napredek na naslednjih področjih:

- nadaljnji razvoj referenčnih sistemov, ki podpirajo analize in primerjave znotraj držav in med njimi na različnih ravneh;
- spodbujanje bolj sistematične splošne uporabe pristopa na podlagi učnih izidov s skupno dogovorjeno strukturo in obsežno izmenjavo podatkov;
- dogovor držav o skupni obliki za uporabo učnih rezultatov pri opisih kvalifikacij;
- preučitev možnosti avtomatiziranega zbiranja podatkov, ki omogoča boljšo analizo in primerjavo.

Nekatere od teh zahtev so obravnavane v nadaljevanju.

OPREDELITEV REFERENČNIH TOČK

Za primerjavo učnih izidov, vključenih v nacionalne kvalifikacije, ter opredelitev njihovih podobnosti in razlik je treba državam omogočiti, da jih opredelijo glede na skupno referenčno točko. V študiji centra Cedefop so preučili različne obstoječe referenčne sisteme ter preverili njihove prednosti in omejitve, prav tako na podlagi navedenih dveh poklicev v desetih državah. Cilj je bil opredeliti referenčni sistem, ki je najprimernejši za zajetje celotnega profila kvalifikacij, hkrati pa zagotavlja podroben vpogled v različne vrste znanj in spretnosti, ki jih zajema: poklicna znanja in spretnosti v primerjavi s prenosljivimi znanji in spretnostmi. Preučili so se naslednji sistemi:

- **ESCO, večjezična evropska klasifikacija spretnosti, kompetenc, kvalifikacij in poklicev** (različica 1);
- **O*Net**, ameriška mreža za poklicne informacije in primarni vir podatkov o poklicih;
- **specifikacije standardov WorldSkills (WSSS)**, ki se uporabljajo kot referenčna točka za tekmovanje WorldSkills;
- **model VQTS (sistem za prenos poklicnih kvalifikacij)**, matrike kompetenc, razvite in uporabljene v številnih projektih, ki jih financira EU.

Primerjava obeh poklicev v desetih državah je pokazala, da je za analizo in primerjavo kvalifikacij PIU trenutno najprimernejša klasifikacija ESCO, ki se lahko uporablja kot „prevajalno vozlišče“ za primerjavo kvalifikacij in ugotavljanje njihove usklajenosti s potrebami trga dela. ESCO je na voljo v 27 jezikih in je zato v edinstvenem položaju za primerjavo nacionalnih kvalifikacij. Razlikovanje med prenosnimi znanji in spretnostmi ter poklicnimi znanji in spretnostmi zago-

tavlja pojmovno razčlenjenost, ki omogoča podrobno analizo in primerjavo.

Kljub temu je Cedefop sklenil, da za zdaj nobena referenčna točka ne more služiti vsem namenom. Pristopi, kot sta ESCO in O*NET, so sicer dobro izhodišče, vendar bi jih bilo treba nekoliko prilagoditi za izpolnitev vseh zahtevanih nalog ⁽⁵⁾. Po potrebi jih lahko dopolnjujejo tudi drugi referenčni sistemi, kot so specifikacije standardov WorldSkills. V vsakem primeru bi morala referenčna točka delovati le kot terminološko „prevajalno vozlišče“, pri čemer ne bi smela imeti normativne funkcije ali se uporabljati kot standard. Potrebna je nadaljnja obravnava.

NACIONALNI VIRI KVALIFIKACIJ PIU

Nacionalne kvalifikacije se vedno bolj opisujejo na podlagi učnih izidov; v zadnjem desetletju je bil dosežen izjemen napredek. Vendar ti opisi, ki se razlikujejo po sestavi, dolžini in podrobnostih, niso vedno primerni za analizo in primerjavo.

Študija centra Cedefop je na primer pokazala, da je za poklic tehnika IT pet držav, v katerih se je ta poklic preučil (IE, ES, AT, FI, UK), menilo, da je poznavanje storitev šifriranja IKT bistvenega pomena, medtem ko ostalih pet držav (BG, DK, FR, LT, NL) tega ni vključilo v opise kvalifikacij. Podobno je pet držav menilo, da morajo biti tehniki IT sposobni samostojno upravljati storitve gostovanja elektronske pošte (BG, IE, ES, AT, FI), drugih pet držav pa te zahteve ni navedlo (DK, FR, LT, NL, UK).

Medtem ko pomanjkanje skupne oblike opisa ovira analizo in primerjavo, neenakomeren razvoj nacionalnih podatkovnih zbirk kvalifikacij preprečuje nadgradnjo metodologij. Zato sta dostop do podatkov o kvalifikacijah in primerljivost teh podatkov še vedno omejena zaradi uporabe nezdružljivih oblik zapisa podatkov ⁽⁶⁾ in nepopolnega zajetja podatkov.

Z obravnavanjem teh pomanjkljivosti jih lahko spremenimo v prednosti, s čimer bo mogoča veliko obsežnejša analiza in primerjava kvalifikacij po vsej Evropi. Da bi se metodologije nadgradile in tako postale dostopne širši skupini deležnikov, je nujno treba doseči dogovor o skupni obliki za opis kvalifikacij, s katero bi se povečala splošna preglednost kvalifikacij in s katero bi slušatelji, zaposleni in delodajalci lažje

⁽⁵⁾ Glavna prednost klasifikacije ESCO je njen zelo podroben pristop k znanjem, spretnostim in kompetencam, ki zajema vse ustrezne sektorje evropskega trga dela. Mreža O*Net je bila razvita za ameriški trg dela. Njena glavna prednost so pogoste redne posodobitve, ki zagotavljajo visoko stopnjo ustreznosti za uporabnike.

⁽⁶⁾ Posodobitev priporočila o EOK iz leta 2017 vključuje prilogo (VI) o načinu izmenjave podatkov o kvalifikacijah v Evropi. Nadaljnje izvajanje tega bo neposredno podprlo napredek na tem področju.

celostno razumeli vsebino in profil kvalifikacij. Taka enotna oblika bi lahko temeljila na značilnostih **priloge k spričevalu Europass** ⁽⁷⁾ ter bi podpirala avtomatizirano analizo in primerjavo kvalifikacij ⁽⁸⁾.

ORODJA

1. Avtomatizirana analiza kvalifikacij

Da bi ju bilo mogoče v prihodnosti nadgraditi, morata pregled in primerjava kvalifikacij temeljiti na digitalnih orodjih, vključno z umetno inteligenco. Digitalno orodje, ki bi podpiralo avtomatizirano analizo in primerjavo učnih izidov kvalifikacij PIU, bi prineslo dodano vrednost, vendar za uresničitev tega pristopa trenutno niso izpolnjeni vsi pogoji. Uporabo avtomatiziranih postopkov ovirajo nezdružljive oblike podatkov in velike razlike v strukturiranju vsebin. Čeprav bi strojno učenje (umetna inteligenca) lahko pomagalo odpraviti nekatere od teh težav, bi bilo treba temu nameniti veliko časa in virov. Vendar glede na stalno uvajanje nacionalnih podatkovnih zbirk ter morebiten dogovor o oblikah podatkov in predlogah za predstavitve obstaja velika možnost za uvedbo avtomatizirane analize.

Leta 2020 se je začel pilotni projekt za preskušanje samodejnega povezovanja podatkov o kvalifikacijah z ESCO. Do zdaj se zdi, da se izkušnje iz tega projekta ujemajo s preskusi centra Cedefop in bodo sčasoma zagotovile boljši vpogled v pogoje, potrebne za samodejno analizo in primerjavo.

2. Povratne informacije delodajalca

Ankete o mnenju delodajalcev, v katerih lahko delodajalci izrazijo svoja razmišljanja in zamisli o ustreznosti kvalifikacij na trgu dela, predstavljajo obetaven način za zbiranje podatkov o ponudbi PIU ter pomoč pri odpravljanju vrzeli povratnih informacij med akterji na trgu dela in ponudniki PIU. Če se take ankete uporabljajo ciljno, lahko pokažejo, kako zadovoljni so delodajalci z diplomanti PIU, ki so jih zaposlili, in učnimi izidi, ki jih prakticirajo na delovnem mestu. Delodajalci so najboljši opazovalci povezave med predvidenimi in pridobljenimi učnimi izidi ter lahko to povežemo najboljše analizirajo.

Cedefop je v okviru svoje študije razvil prototip ankete o mnenju delodajalcev, osredotočene na ponudnike PIU. Prototip je zajel dva poklica (pomočnik v zdravstvenem varstvu in tehnik IKT), ki sta se uporabljala tudi za testiranje referenčnih točk, in sicer v obliki treh različnih vprašalnikov, naslovljenih na šole za PIU,

⁽⁷⁾ Septembra 2021 bo s pooblastilom svetovalne skupine za EOK ustanovljena tehnična delovna skupina, ki bo nadaljevala delo na tem področju.

⁽⁸⁾ Septembra 2021 bo s pooblastilom svetovalne skupine za EOK ustanovljena tehnična delovna skupina, ki bo nadaljevala delo na tem področju.

diplomante in delodajalce v dveh državah (Litva in Nizozemska). Anketiranci so bili pozvani, naj odgovorijo na vprašanja v zvezi z določenim naborom znanj in spretnosti (na podlagi primerjave obstoječih referenčnih točk) in ocenijo, v kolikšni meri je program PIU diplomantom dejansko zagotovil ta znanja in spretnosti.

Večina anketirancev je menila, da struktura in raven podrobnosti opisa naborov znanj in spretnosti dobro delujeta. Iz njihovih odgovorov je jasno razviden velik pomen referenčne točke na podlagi učnih izidov za ustrezno ocenjevanje znanj in spretnosti diplomantov na področju PIU.

MOŽNE UPORABE

Delo na tem področju je del dolgoročnejših raziskav centra Cedefop o spreminjajoči se vsebini in profilu kvalifikacij PIU. Nedavna prizadevanja, kot sta analiza in primerjava učnih načrtov PIU v okviru projekta *Prihodnost PIU*, so omogočila obetaven prvi vpogled v izvedljivost tega projekta. Vendar je treba za nadaljevanje tega dela nadalje razviti metode in pristope, predstavljene v tem povzetku. Trenutna študija, ki postavlja temelje za analizo in primerjavo kvalifikacij PIU, izpostavlja tako priložnosti kot tudi izzive.

- Za analizo in primerjavo so potrebne terminološko in konceptualno zanesljive referenčne točke. Čeprav se ESCO ponaša s širokim naborom poklicev in večjezičnim pristopom, bi ga bilo treba poenostaviti ali združiti z drugimi referenčnimi točkami za namene raziskav o zadovoljstvu delodajalcev.
- Nadgrajevanje metod za analizo in primerjavo kvalifikacij se lahko močno okrepi s širšo uvedbo podatkovnih zbirk kvalifikacij in – kar je ključnega pomena – z dogovorom o skupnih oblikah zapisa podatkov in z njihovim izvajanjem ter z oblikovanjem skupne predloge za predstavitve učnih izidov. Ti ukrepi bi lahko bili odločilni za odpravo ovir za (delno) avtomatizirano analizo.
- Analiza in primerjava kvalifikacij PIU sta odvisni od kakovosti in obsega njihovega opisa v smislu učnih izidov. Zato sta za prihodnje izvajanje tega pristopa potrebna stalen in obsežen dialog ter izmenjava izkušenj. Nacionalni deležniki odločijo, kako uravnotežiti in združiti znanje, spretnosti in kompetence, vključene v kvalifikacijo, vendar mora način opisovanja in delitve teh elementov temeljiti na skupni, dogovorjeni predlogi, zlasti kar zadeva dolžino, strukturo in terminologijo. Čeprav se bo vsebina nacionalnih kvalifikacij vedno razlikovala, mora biti slušateljem in delodajalcem omogočeno razumevanje, katere kvalifikacije so na voljo v posamezni državi članici EU in kako se primerjajo s kvalifikacijami v drugi državi članici. Kakovost opisov učnih izidov bo odvisna od tega, ali se lahko

nacionalni organi učijo drug od drugega in tako izboljšajo splošne nacionalne kvalifikacije.

To prvo raziskovanje metod za analizo in primerjavo kvalifikacij je odskočna deska za prihodnje raziskave na številnih področjih, zlasti v podporo preglednosti in priznavanju kvalifikacij. Imelo bo tudi potencialno pomembno vlogo pri pripravi evropskih ključnih poklicnih profilov ⁽⁹⁾, kot je bilo potrjeno leta 2020 v priporočilu o poklicnem izobraževanju in usposabljanju ter v skupni izjavi iz Osnabrücka.

⁽⁹⁾ Napovedano v programu znanj in spretnosti za Evropo leta 2020, stran 10, opomba 33.